

І.Г. Павленко

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ДО РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ І МОЛОДДЮ

Талановита молодь – це майбутня національна, професійна еліта і з цим важко сперечатися. Підтримка, розвиток і соціалізація обдарованих дітей і молоді, безсумнівно, на сьогодні є одним із пріоритетних завдань системи освіти.

Процес виявлення, навчання і виховання обдарованих, талановитих дітей ставить нове завдання вдосконалення системи освіти, оскільки навчання обдарованих дітей сьогодні – це модель навчання всіх дітей завтра. Бо саме обдаровані діти завжди йдуть на крок попереду всіх інших.

Розвиток обдарованих учнів вже на етапі початкової школи повинен проходити за спеціальними навчальними програмами під керівництвом кваліфікованих педагогів, бо самореалізація таких дітей не може бути ефективно здійснена в рамках традиційного навчання.

Збереження і розвиток обдарованості – це проблема і прогресу суспільства, реалізації його творчого потенціалу. Головна думка, яка пронизує всі роботи як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників – суспільство потребує сприяння розвитку обдарованих вже на ранніх етапах освіти. Це обумовлює необхідність прийняття довгострокового розвивального підходу до обдарованих дітей та молоді, створення спеціальних умов для їх виховання та навчання.

Обдарованість – наявність потенційно високих здібностей у будь-якої людини. Обдарованість – якісно своєрідне сполучення здібностей, від якого залежить імовірність більшого чи меншого успіху під час виконання тієї чи іншої діяльності [3].

Як показує аналіз психолого-педагогічної літератури, дослідженню проблеми обдарованості надається належна увага, зокрема таким її аспектам як визначення сутності та структури обдарованості (Дж. Гілфорд,

К. Перлет, Дж. Рензуллі, К.А. Хеллер, Д. Богоявленська, Н. Лейтес, О. Матюшкін, В. Моляко, О. Музика, О. Савенков, Т. Сущенко, М. Холодна та інші); виділення та характеристика видів обдарованості (О. Антонова, Ю. Бабаєва, С. Гончаренко, Г. Бурменська, Ю. Гільбух, М. Гнатко, Е. Лодзінська, В. Онацький, В. Паламарчук, В. Слуцький та інші); виявлення і розвитку обдарованості учнів (Г. Айзенк, Ю. Бабанський, М. Біржева, В. Доротюк, В. Крутецький, О. Кульчицька, Л. Липова, Л. Слободенюк, Б. Теплов, О. Хуторський, В. Юркевич та інші); підготовки спеціалістів до роботи з обдарованими дітьми (І. Любовецька, Л. Мокридіна, Г. Тарасова, М. Федоров, А. Яковина та інші) тощо.

Проведено ряд досліджень з виявлення, навчання і розвитку обдарованих дітей в рамках програми особистісно орієнтованого і практико-орієнтованої освіти в умовах загальноосвітньої школи та додаткової освіти; розроблені розвиваючі освітні технології, які змінили ставлення до цієї категорії учнів; визначено стратегію зі створення нової моделі освіти, що сприяє різнобічному розвитку кожного школяра, але недостатньо уваги приділяється підготовки фахівців до роботи з обдарованою учнівською молоддю.

Тому, головною **метою статті** є – розглянути деякі особливості особистісної та професійної підготовки вчителів до роботи з обдарованими учнями.

Дослідниками і фахівцями в галузі підготовки кадрів для навчання обдарованих дітей та молоді розроблено ряд положень щодо знань і навичок, якими повинні володіти педагоги. Ці положення є основою для розробки програми підготовки таких фахівців.

К. Сілі запропонував наступний список професійних вмінь педагогів (наводиться в порядку спаду значимості): вміння проектувати процес навчання відповідно до результатів діагностичного обстеження учня; вміння модифікувати навчальні програми; вміння стимулювати когнітивні

здібності учнів; вміння працювати за спеціально розробленим навчальним планом; вміння консультивати учнів.

Підвищений інтерес сучасної педагогіки до проблеми навчання обдарованих, затребуваність високого рівня освіти в суспільстві дають підстави для розробки і реалізації програм підготовки педагогічних кадрів для системи навчання обдарованих дітей та молоді [1, с. 423].

Враховуючи ті наукові уявлення, які склалися в галузі педагогіки і психології обдарованості, можна припустити, що в програмі теоретичної підготовки педагогів до роботи з обдарованими учнями необхідно розглянути наступні, найбільш важливі питання, що стосуються цієї проблеми:

1. Закономірності розвитку учня і особливості прояву ознак обдарованості (загальної та різних видів спеціальної).
2. Методи виявлення обдарованості і організація діагностичного обстеження обдарованих.
3. Концептуальні моделі, які можуть бути використані при розробці навчальних програм для обдарованих.
4. Облік результатів психолого-педагогічного обстеження учня при складанні освітньої навчальної програми.
5. Основи диференційованого і індивідуалізованого підходів до складання навчальних програм.
6. Умови ефективної взаємодії педагогів з обдарованими.
7. Вибір методів викладання в роботі з обдарованими дітьми та молоддю.
8. Розвиток і стимулювання інтересів, інтелектуальних і творчих здібностей учнів.
9. Афективний (емоційний) і соціальний розвиток обдарованого учня.
10. Вимоги до вчителя, який працює з обдарованими учнями.

Сформований у вітчизняній і зарубіжній практиці досвід роботи показує, що педагоги відчують значні труднощі в побудові оптимальних взаємин з обдарованими, дефіцит практичних і теоретичних знань, необхідних для модифікації та індивідуалізації наявних освітніх програм.

Серед якостей, необхідних вчителю обдарованих учнів, виділяють наступні: чуйність, доброзичливість, високий рівень інтелектуального розвитку, оптимістичне ставлення до дійсності, почуття гумору, позитивну «Я – концепцію», особистісну зрілість вчителя, емоційну стабільність. Практична реалізація освітніх проектів, що стосуються проблеми обдарованості, передбачає не тільки проведення теоретичних і експериментальних досліджень, а й виконання широкого спектру робіт з виявлення та розвитку обдарованих учнів на всіх етапах навчання, від дошкільного дитинства, до досягнення рівнів середньої та професійної освіти [2, с. 381].

Робота вчителя з обдарованими дітьми та молоддю, що включає первинну ідентифікацію, вибір форм навчання, розробку навчальних програм, їх оцінку та індивідуалізацію – це складний, динамічний, безперервний процес. Він вимагає від адміністрації та педагогів, передусім, хороших знань у галузі психології та педагогіці обдарованості, співпраці з психологами, вчителями та адміністрацією інших освітніх установ, батьками. Від вчителя потрібне постійне поповнення знань, вдосконалення майстерності, гнучкість, вміння відмовитися навіть від творчої знахідки, якщо в даній ситуації вона «працює» неефективно.

Наведемо список вимог до вчителя, котрий працює з обдарованими учнями: доброзичливість і чуйність; знати, відчувати потреби та інтереси школярів, розбиратися в психологічних особливостях обдарованих учнів; наявність позитивного педагогічного досвіду роботи; мати високий рівень інтелектуального розвитку; мати широке коло інтересів і вмінь; бажано мати крім педагогічної, ще якусь освіту; мати живий і активний характер,

бути оптимістом і життєлюбом, мати почуття гумору, але без схильності до сарказму; володіти хорошим здоров'ям і життєстійкістю; мати творчі можливості, проявляти гнучкість, бути готовим до перегляду своїх поглядів і постійного самовдосконалення; мати спеціальну, по закінченню ЗВО, підготовку по роботі з обдарованими учнями і бути готовим до подальшого придбання знань [2, с. 385].

Педагогічна підтримка – це допомога учню у подоланні труднощів і розвитку потреби в успішності самостійних дій з опорою на наявні у нього реальні і потенційні можливості і здібності. Вона являє собою процес створення педагогом умов для того, щоб учень в тій чи іншій навчальній чи життєвій ситуації зміг свідомо і самостійно здійснити адекватний вибір поведінки або джерел інформації, що не суперечить ні його особистісно-значущим цінностям, ні культурним традиціям; міг самостійно діяти згідно ситуації вибору навіть при зустрічі з яким-небудь ускладненням. Педагогічна підтримка обдарованого учня – це комплекс соціально - педагогічних заходів, спрямованих на індивідуальну психолого-педагогічну корекцію особистості, на оптимізацію процесу його навчання, на оздоровлення умов сімейного виховання, а також, якщо це необхідно, на відновлення його соціального статусу в колективі однолітків.

Список використаних джерел:

1. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка : підручник. – 3-тє вид., випр. – К. : Знання-Прес, 2008. – 447 с.
2. Проблема одаренности: от Античности до современности: сб. материалов международной научно-практической конференции «Наука и образование на современном этапе». – Алматы, 2007. – С. 380 – 387.
3. Теплов Б.М. Способности и одаренность // Проблемы индивидуальных различий. – М. : Изд-во АПН РСФСР, 1961. – С. 9 – 20.